MĂSURI DE PĂSTRARE A CONFIDENȚIALITĂȚII ȘI DE PROTECȚIE PĂRȚILOR VĂTĂMATE ȘI MARTORILOR ÎN CADRUL URMĂRIRII PENALE DIN PRISMA PROTECȚIEI DATELOR CU CARACTER PERSONAL

MEASURES TO MAINTAIN THE CONFIDENTIALITY AND PROTECTION OF INJURED PARTIES AND WITNESSES IN CRIMINAL PRECEEDINGS FOR THE PROTECTION OF PERSONAL DATA

CRISTEA Daniel,
Doctorand, USM

Summary

Ensuring the confidentiality and protection of personal data of injured parties and witnesses during criminal proceedings is a major responsibility faced by criminal prosecution bodies. The security of injured parties and witnesses regarding the protection of personal data is a vital requirement in the conduct of criminal prosecution activities that must be carried out by all available means. The power is given precisely by the quality conferred by law to the criminal investigation bodies in this phase, but also by their diplomacy in its application.

The protection of personal data of injured parties and witnesses during criminal proceedings is constantly evolving. This does not necessarily lead to gaps in the law but to the need for extensive interpretation of the application of personal data protection legislation by criminal prosecution bodies with the application of the provisions of the CPC.

Keywords: *protection of personal data, confidentiality, prosecution, injured parties, witnesses..*

Instrumentele legislative, respectiv CPP, deși urmărește în esență respectarea și aplicarea legii, se deosebește de legislația privind protecția datelor cu caracter personal în primul rând prin aceea că acesta din urmă reprezintă prevederi de aplicare obligatorii și în faza de urmărire penală cu privire la confidențialitatea datelor obținute.

Confidențialitatea reprezintă un punct important al securității datelor cu caracter personal, asigurând astfel, alături de acordarea drepturilor de acces în

funcție de necesități, protecție, deoarece stabilește ce informații pot fi accesate de anumite persoane în anumite perioade de timp, în vederea minimizării riscurilor.

Dacă este utilizat în mod corect, consimțământul reprezintă un instrument care oferă părților vătămate și/sau martorilor control asupra prelucrării datelor lor. Dacă este folosit în mod incorect, controlul devine iluzoriu, iar consimțământul reprezintă un temei neadecvat pentru prelucrare. [1,p2]

Astfel spus, normele GDPR (General Data Protection Regulation- acronim al Regulamentului UE nr. 679/2016 privind protecția datelor cu caracter personal) ar trebui să fie strict respectate în ceea ce privește colectarea datelor persoanelor vătămate și martorilor, transmiterea, prelucrarea și schimbul de informații, cu privire la confidențialitate.

Prelucrarea datelor cu caracter personal părților vătămate consemnate în plângerile/sesizărilor/declarațiilor acestora, cu privire la măsurile de securitate aferente pe baza consimțământului, se realizează numai sub controlul autorității oficiale care prevede garanții adecvate în acestă privință, a drepturilor și libertăților persoanelor vătămate, printre care trebuie inclus ca drept confidențialitatea datelor personale.

La momentul în care datorită săvârșirii de infracțiuni victima capătă calitatea de persoană vătămată, se consemnează plângerea/declarația acesteia în care apar date cu caracter personal ale acesteia/date ale altor părți/date care pot conduce la identificarea altor părți, în acest moment organul de cercetare se investește cu obligația răspunderii confidențialității tuturor datelor. În momentul consemnării declarației, organul de cercetare a poliției judiciare prezintă persoanei vătămate drepturile și obligațiile. Printre drepturi am menționat, persoanei vătămate trebuie să i se aducă la cunoștință garanția și confidențialitatea datelor personale, limitele acestora, modul de protecție a acestor date prezentate de persoana vătămată cu ocazia consemnării declarației.

Totodată, persoanei vătămate trebuie să i se aducă la cunăștință faptul că, divulgarea către alte părți a datelor ei personale poate fi efectuată pe baza unei decizii de adecvare sau pe baza unor garanții adecvate. În absența unei decizii de adecvare sau a unor garanții adecvate, divulgarea datelor cu caracter personal altor părți poate avea loc numai în cazul în care persoana vătămată a consimțit în mod explicit la divulgarea datelor personale propuse, după ce a fost informată despre posibilele riscuri pentru aceasta, din cauza absenței unei decizii de adecvare și a garanțiilor corespunzătoare.

În conformitate cu GDPR, controlerul/procesatorul de date, în cazul nostru organul de cercetare a poliției judiciare care a obținut primul informațiile referitoare la datele cu caracter personal a persoanei vătămate/alte date ale altor persoane/informații care duc la identificarea de date ale altor părți, nu trebuie să respecte numai principiile generale oferite de GDPR, ci și să poată dovedi respectarea acestor măsuri.

Chiar dacă legislația de protecție a datelor cu caracter personal prevede în caz de încălcare a protecției datelor amenda, așa cum art.212,alin.(2) din CPP RM, în care se previne partea vătămată, martorii etc., precum și alte persoane care asistă le efectuarea acțiunilor de urmărire penală despre faptul că nu au voie să divulge informația privind urmărirea penală, noi menționăm doar informația ce se referă la datele cu caracter personal obținute în cadrul acestor acțiuni de către aceste părți și persoane, este menționat la alin.3 că, în caz de divulgare a acestor date, sub condițiile în care au cauzat daune morale sau materiale martorilor, părților vătămate și reprezentanților acestora sau a prejudiciat procesul de urmărire penală, are ca urmare răspunderea penală. Trecem așadar de la amendă, în cazul în care sunt întrunite aceste elemente, la răspunderea penală a acelora care au încălcat-o. Garanția privind confidențialitatea datelor în cursul urmăririi penale prin anonimizare/ schimbarea prin simboluri XXX a datelor cu caracter personal în cadrul participării părților/persoanelor la efectuarea acțiunilor de urmărire penală nu trebuie și nu contravine principiilor generale ale procesului penal. Cu atât mai mult în cadrul principiilor generale ale procesului penal se prevede și se face referire la inviolabilitatea vieții private ca mod de confidențialitate, printre care, noi menționăm, și a datelor cu caracter personal și *luarea de măsuri ca și garanție de nedivulgare a acestora.*

Datele cu caracter personal a acestor părți, parte vătămată și martori, sunt cele mai căutate de către autorii faptelor care au intenții în cauză în acest scop, de influențare/rezolvare a infracțiunilor divulgate sau sesizate de părți vătămate/ martori. Putem menționa în acest sens, ca și exemplu, Decizia Curții de Apel București, Secția a 2-a penală, nr.1279 din 4 iulie 2013, nepublicată, care indică faptul că, „inculpatul a încercat a zădărnici aflarea adevărului prin exercitarea de presiuni a părții vătămate, după cum rezultau din convorbirile telefonice interceptate purtate cu fratele său".[2,p.1079]

Garanția protecției datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor este data încă din primul moment al urmăririi penale de art.277 din CPP RM organului de urmărire penală care este obligat să explice drepturile

acestora, printre care trebuie explicat şi asupra protecţiei datelor lor cu caracter personal, care se consemnează într-un proces verbal şi se înmânează lor. Se va creea astfel cunoaşterea de către părţile vătămate şi martori a modului de apărare a datelor lor cu caracter personal faţă de factorii străini. Această obligaţie, a organului de urmărire penală prevăzută de art.277 din CPP RM, ar trebui să se extindă şi asupra explicaţiilor către părţile vătămate şi martori a modului de păstrare a dosarelor şi a materialelor de urmărire penală precum şi aceesul la acestea, că se va efectua cu respectarea legii privind protecţia datelor cu caracter personal ca şi garanţie a acestei protecţii. De asemenea, aceasta ar trebui să se extindă şi asupra confidenţialităţii urmăririi penale, şi anume despre materialele de urmărire penale care nu pot fi date publicităţii decât cu autorizarea prevăzută de lege şi cu respectarea legii de protecţie a datelor cu caracter personal iar despre datele obţinute ca urmare a efectuării urmăririi penale cu caracter personal vor fi încunoştiinţate că nu au voie să divulge informaţia, informare care va exista pentru toate părţile.Aceste garanţii le denumim mecanisme de asigurare a protecţiei datelor cu caracter personal. Fără aceste mecanisme de garanţii procesuale [3, p.80], asigurarea şi explicarea doar a textelor drepturilor din CPP RM şi ROM, părţilor vătămate şi martorilor, nu li poate asigura protecţia datelor lor cu caracter personal, sau cel puţin prin informare să conştientizeze aceste părţi asupra modului cum îşi vor proteja acest drept de protecţie a datelor lor cu caracter personal. În acest sens ne confruntăm cu o certitudine raţională care este legată de conştiinţa necesităţii. [4, p.125] Şi în literatura de specialitate se vorbea de „perceperea sensului exact care implică, în mod necesar, o înţelegere a semnificaţiei filosofice a acestor drepturi"[5,p.9], respectiv a mecanismelor de implementare şi aplicare aşa cum le-am relatat privind protecţia datelor cu caracter personal părţilor vătămate şi martorilor. Doctrina vorbea şi ea de logica judecăţii şi menţiona conceptul ontologic de adevăr că se află în centrul unei logici care slujeşte drept model al raţionalităţii. [6, p.358]

Problema cu privire la protecţia datelor cu caracter personal se pune, conform CPP RM, la terminarea urmăririi penale unde procurorul este obligat să prezinte toate materialele de urmărire penală învinuitului, avocatului acestuia, părţii vătămate şi reprezentanţilor acestora. Prin prezentarea materialelor de urmărire penală, aşa cum prevede art.293, alin. (3) din CPP RM, care se prezintă cusute în dosar, numerotate şi înscrise în borderou, observăm prevederea CPP care nu dă posibilitatea anonimizării sau schimbării cu simboluri a datelor cu caracter personal celorlalte părţi, acestea se prezintă în original. În România, prevederea CPP, vine ca o garanţie a protecţiei datelor cu caracter personal tuturor părţilor. Astfel, la terminarea urmăririi penale procurorul procurorul nu prezintă

materialele de urmărire penale nici unei părți. Întocmește rechizitoriul însoțit de dosarul cauzei și de un nr. necesar de copii certificate ale rechizitoriului, pentru a fi comunicate inculpaților, pe care le trimite instanței. Astfel, posibilitatea de protejare a datelor cu caracter personal există, datele cu caracter personal din rechizitoriu putând fi anonimizate sau schimbate cu simboluri. Putem spune că se asigură astfel garantarea protejării datelor cu caracter personal părților.

Observăm, de altfel, dispozițiile art.293, alin. (5) din CPP RM ca și garanție a protecției datelor cu caracter personal acordat părților, care prevede limitarea dreptului părților de a lua cunoștință de materialele dosarului sau de datele privind identitatea lor de către judecătorul de instrucție la demersul în acest sens a procurorului, în scopul protecției vieții, integrității corporale și libertății martorului și a altor persoane.

O altă breșă a protecției datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor se poate crea ca urmare a măsurilor procesuale de constrângere. În cazul reținerii, CPP RM prevede, de asemenea, o garantare a dreptului la protecția datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor, în acest sens spunem că sunt limitate drepturile bănuitului la aceste date. Acesta are dreptul doar la conținutul bănuielii și la procesele verbale ale acțiunilor procesuale efectuate cu participarea sa unde datele cu caracter personal trebuiesc nedezvăluite ca urmare a legislației de protecție a datelor. Spre deosebire de modul de respectare a prevederilor CPP RM în privința reținerii, în România CPP prevede o astfel de breșă a protecției datelor cu caracter personal întrucât, potrivit art.209, alin. (17), suspectului/inculpatului împotriva căruia s-a dispus măsura reținerii, are dreptul, potrivit art.83, de a consulta dosarul. Modul cum organul de urmărire penală în prezentarea materialelor dosarului suspectului/inculpatului în vederea protejării datelor cu caracter personal a părții vătămate și a martorilor nu este specificat în nici un fel, în sensul în care vor ține cont sau nu de punerea la dispoziție a tuturor datelor cu caracter personal. Anonimizarea/schimbarea cu simboluri este o propunere, organul de urmărire penal trebuie să găsească modul clar de aplicare a protecției datelor cu caracter personal.

În vederea celorlalte măsuri de constrângere, respectiv arestul la domiciliu, arestul preventiv și prelungirea arestului preventiv, legislația Republicii Moldova prevede învinuit la toate cele 3 măsuri în comparație cu România care prevede calitatea de inculpat la toate cele 3 măsuri. Urmează demersul în Republica Moldova și propunerea în România procurorului care este înaintat instanței cu propunerea uneia din cele 3 măsuri, demers/propunere care conține date cu

caracter personal și care, împreună cu toate materialele și probele care conțin datele părților trebuie, înainte de a fi înaintate instanței, să fie prezentate învinuiților/ inculpaților ori avocaților acestora. Identificarea cu ocazia prezentării a datelor cu caracter personal/informațiilor care duc la identificarea părților vătămate și martorilor afectează și încalcă legislația de protecție a acestor date. Ne punem întrebarea care ar fi încălcarea drepturilor învinuiților/ inculpaților în situația anonimizării datelor cu caracter personal și infomațiilor care duc la identificarea părților vătămate și martorilor din materialele/probele cauzelor penale, sau schimbarea acestora cu simboluri XXX? Respectiv, învinuiții/inculpații nu pot să-și desfășoare activitatea de apărare fără a cunoaște datele cu caracter personal sau informațiilor care duc la identificarea părților vătămate/martorilor?

În ceea ce privește prezentarea tuturor materialelor și probelor cauzei, învinuiților/ inculpaților ori avocaților acestora, înainte ca demersul/propunerea procurorului să fie înaintat instanței cu privire la măsura arestării preventive, arestării la domiciliu și prelungirea duratei arestării, acestor părți trebuie să le fie furnizate prompt scrisoarea scrisă a drepturilor. Pentru a asigura dreptul la apărare, autoritățile competente vor asigura învinuiților/inculpaților sau avocaților acestora accesul la cel puțin toate probele aflate în posesia lor, indiferent dacă sunt sau nu împotriva acestora, pentru a garanta corectitudinea procedurii în vederea pregătirii apărării. Accesul la mijloacele de probă menționate mai sus vor fi acordate în timp util, pentru a permite exercitarea efectivă a drepturilor la apărare și cel mai recent pentru demersul/propunerea înaintată instanței. Scrisoarea drepturilor este redactată într-un limbaj simplu și accesibil, pentru a fi înțelesă de învinuiți/ inculpați împotriva cărora li s-a dispus una din cele 3 măsuri, drepturi în cuprinsul cărora trebuie menționat, ca propunere, pe lângă dreptul la protecția datelor lor cu caracter personal, și faptul că și părțile vătămate și martorii au dreptul la respectarea datelor lor cu caracter personal și numai în cazul în care-și dau consimțământul ei pot să cunoscă datelor celor care le-au dat consimțământul în acest sens. Nota trebuie să fie scrisă într-o limbă pe care învinuiții/inculpații o înțeleg, percepția lor de înțelegere fiind dată tocmai prin aducerea la cunoștință a acestui drept de protecție a datelor cu caracter personal, nu numai al lor ci și a celorlalte părți. Nu vorbim despre funcția de reflectare, orientarea și exploatarea informației obținute ca și drepturi și a modului lor de respectare de către învinuiți/inculpați. Oricum urmăresc orice greșeală survenită și pe care să o poată ataca, chipurile legale în unele cauze, în vederea obținerii de pedepse mai ușoare/chiar, prin influențare, datorită obținerii de date cu caracter personal părților, clasarea cauzelor. Considerăm oportun ca, astfel de date, să fie anonimizate/schimbate cu simboluri XXX. Acest rol, de aplicare a acestor norme

și de achiesare [7, p.19] la legislația de protecție a datelor cu caracter personal, să devină ca și obligație (de la latinescul obligatio) [8, p.297] procurorilor, organelor de cercetare, cei care sunt răspunzători de toată faza urmăririi penale. Percepția, pe lângă reprezentarea și gândirea, sunt procese de cunoaștere a realității obiective. [9, p.94] Învinuiții/inculpații înregistrează, reflectă și percep astfel realitatea de protejare în faza de urmărire penală a datelor cu caracter personal, realitate care-i fac să gândească cu privire la aceste norme de aplicare a protecției datelor.

În România, în condițiile divulgării datelor cu caracter personal în cursul urmăririi penale/a altor informații care au putut duce la identificarea părților vătămate și/sau martorilor, pentru înaintarea propunerii măsurii arestului preventiv sau a arestului la domiciliu judecătorului de drepturi și libertăți, ca urmare a drepturilor menționate de art.83 din CPP, unde inculpatului i se dă dreptul de a consulta dosarul cauzei, menționăm posibilitatea urmării existenței de către inculpat a unuia dintre cazurile prevăzute la art.223,alin.(1) din CPP, și anume :când „încearcă să influențeze un alt participant la comiterea infracțiunii, sau un martor sau un expert, sau să distrugă, să altereze, să ascundă sau să sustragă mijloacele materiale de probă sau să determine o altă persoană să aibă un astfel de comportament/când exercită presiuni asupra persoanei vătămate sau încearcă să ajungă la un acord fraudulos cu acestea".[10,p.384] Acest drept, care este absolut, prevăzut de CPP, face referire la egalitatea de arme între părți și nu la protecția datelor cu caracter personal. Însă, în drepturile prevăzute de art.83 din CPP nu se prevede expres în textul de lege restrângerea și protejarea datelor personale celorlalte părți, cu toate că, în categoria drepturilor acestora, precum și a părților vătămate, sunt menționate expres, potrivit art.81 din CPP, și alte drepturi prevăzute de lege". În ceea ce privește dreptul martorului, potrivit art.121 din CPP, acesta poate solicita să i se acorde măsura protecției. Prevederea acestor drepturi legale în CPP dau posibilitatea identificării datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor. În situația restrângerii dreptului prevăzut de art.83 din CPP cu privire doar la consultarea dosarului nu și a datelor cu caracter personal al părților vătămate și martorilor/a informațiilor care pot duce la identificarea lor, s-ar restrânge considerabil acțiunile de încălcare a art.223 din CPP. Deci, în cursul urmăririi penale, dacă s-ar restrânge posibilitatea de divulgare a datelor cu caracter personal părților prin norme stabilite, de ex. anonimizare sau schimbare a datelor cu caracter personal prin simboluri XXX, prin studierea materialelor sau probelor din dosare de către inculpați, nu s-ar mai ajunge la încălcarea dreptului la confidențialitatea datelor părților vătămate și martorilor.Arestarea preventivă și arestul la domiciliu pot fi prelungite pe parcursul urmăririi penale dacă motivele, precum obținerea informațiilor din

materialele dosarelor referitoare la date cu caracter personal părţilor vătămate şi martorilor, care au cauzat arestarea iniţial, necesită în continuare detenţia sau există motive noi care justifică extinderea acestor măsuri, printre care şi aceste motive care duc la cele menţionate mai sus, prevăzute în art.223,alin.(1) din CPP. Vorbim astfel, aşa cum prevede CPP, de necesitate.[2,p.1075]

Elocvent la specificaţiile menţionate relatăm cauza Jacobus Lorsé versus Olanda [11], Hotărârea din 27 ianuarie 2004, unde procurorul nu a prezentat autorului mărturiile a doi informatori acoperiţi ai poliţiei care aveau calitatea de martori. Martorii au beneficiat de imunitate garantată de nedezvăluire a datelor cu caracter personal în toată faza de urmărire penală şi nu numai, chiar şi în cadrul desfăşurării procesului, imunitate care a fost garantată şi de către instanţă. Ca şi garanţie a protecţiei datelor cu caracter personal menţionăm explicaţiile Curţii în sensul faptului că, condamnarea s-a bazat pe o mulţime de alte probe, şi chiar dacă ar fi fost preferabil ca statul să permită audierea în şedinţă publică a celor doi martori, nu a existat o violare a dreptului la un proces echitabil. Ce observăm, ca şi legalitate de a nu fi dezvăluite date cu caracter personal martorilor şi de a nu fi încălcată legislaţia de protecţie a confidenţialităţii datelor personale precum şi de a nu fi încălcat dreptul la un proces echitabil, cu ocazia prezentării demersului/propunerii procurorului de arest la domiciliu, arest preventiv/prelungirea arestului preventiv , există această analiză a modului de a nu fi divulgate date cu caracter personal martorilor, în măsura în care pot fi prezentate alte date ca probe. În situaţia în care declaraţiile martorilor sunt singurele probe pe care se poate întreprinde demersul/ propunerea procurorului de arest la domiciliu, arest preventiv/prelungirea arestului preventiv, şi trebuiesc prezentate învinuiţilor/inculpaţilor, potrivit cu drepturile acestora prevăzute de art.66, alin.2,lit.(17),(25) din CPP RM şi art.83 din CPP ROM, procurorul poate desfăşura ca organ de urmărire penală sau prin organele de cercetare a poliţiei judiciare, în măsura în care se solicită o audiere a martorilor/o confruntare cu aceştia, sau face propunere ca instanţa să audieze martorii prin mijloace audio/ video cu imagine distorsionată. Audierea marorilor pe calea unei legături audio/ video să se poată face de către învinuiţi/inculpaţi/ avocaţilor acestora în scris şi verbal, pe calea unei astfel de legături audio/video cu imagine distorsionată. Martorii să răspundă astfel la toate întrebările, mai puţin cele ce prezentă riscul de le anula anonimatul. În acest sens menţionez cauza Kok contra Olanda [12], Hotărârea din 4 iulie 2000, care ilustrează păstrarea anonimatului ca şi manieră determinantă a unei declaraţii anonime chiar în situaţia existenţei unei alte probe necesară pentru demersul înaintat instanţei în vederea arestării preventive. În această cauză arestarea preventivă s-a produs în urma unei percheziţii realizată

după informațiile obținute de la un informator al poliției, al cărui nume a rămas secret și care avea calitatea de martor. În timpul percheziției, poliția a cercetat și autovehiculul autorului, în care a descoperit probe indubitabile în vederea stabilirii vinovăției. Procurorul nu a prezentat autorului/avocatului acestuia, în materialele de urmărire penală, probele provenite de la martor și a prezentat judecătorul de instrucție aceste aspecte. Judecătorul de instrucție l-a audiat pe martor și a dispus ca numele acestuia să rămână secret. Autorul și avocatul acestuia însă au putut să formuleze întrebări în scris și verbal pe calea unei legături audio cu martorul fără a-l putea vedea fizic. Martorul a răspuns la toate întrebările, mai puțin cele ce prezentau riscul de a-i anula anonimatul. Menționăm în acest sens relatarea Curții care a considerat că procedura de interogare a asigurat, de o manieră suficientă, o compensare a dificultăților pe care le prezintă pentru apărare utilizarea mărturiei anonime. Ce observăm, ca și concluzie, prezentarea învinuiților/inculpaților/avocaților acestora a prezentării formulării în scris și verbal pe calea unei legături audio/video cu imagine distorsionată a martorilor ca o alternativă a garanției protecției datelor cu caracter personal martorilor.

Ce putem spune despre declarațiile martorilor că sunt o contribuție esențială la găsirea adevărului într-un dosar penal, fapt care i-a determinat pe unii autori să considere dovezile mărturiei drept o dovadă naturală, inevitabilă în lupta combaterii și pedepsirii infractorilor. Orice persoană fizică poate fi convocată ca martor în procesul penal, indiferent de starea sa fizică (orb, surd, mut; de exemplu, o persoană nevăzătoare poate să fi auzit despre o circumstanță ce conțin date cu caracter personal și o surdă despre o circumstanță pe care a văzut-o), sau o afecțiune psihologică (o persoană bolnavă din punct de vedere psihologic poate fi audiată), iar organele judiciare au latitudinea de a aprecia care dintre aceste persoane sunt calificate să furnizeze informații, informații care conțin și date cu caracter personal, atât a diverselor părți cât și datele martorilor cu caracter personal care trebuiesc protejate. Cu toate acestea, există restricții stipulate în CPP. Astfel, persoana care se află într-o situație de natură să pună la îndoială în mod rezonabil capacitatea de a depune mărturie poate fi audiată numai atunci când organele judiciare stabilesc că persoana este capabilă să prezinte în mod conștient fapte și circumstanțe de fapt în conformitate cu realitatea. Dar, chiar și așa, organul judiciar în urma discuțiilor cu aceste persoane martori poate întocmi proces verbal de ascultare în baza căruia datele furnizate de martor să poată fi verificate ulterior , în încercarea de a se stabili astfel adevărul drept și real în cauză, discuții care conțin și date cu caracter personal nu numai a martorului dar și a altor persoane care trebuiesc protejate.Această obligație trebuie să revină în primul rând organului judiciar care a identificat date cu caracter personal și să

ia toate măsurile de protejare.

Ca și garanție a protecției datelor cu caracter personal martorilor sunt prevăzute în art.90, alin. (6) CPP RM dreptul acestora de a solicita organului de urmărire penală consemnarea datelor de identitate reale într-un proces verbal separat excluzând posibilitatea învinuitului de a lua cunoștință de aceste date, fiind indicat și modul de păstrare, în plic sigilat.

În procedura penală română dar și în cea din Republica Moldova, interogarea martorului se face de către organele de urmărire penală sau de către procuror. Ca și în cazul interogării celorlalte părți, această procedură de interogare este precedată de o fază de identificare (art.119 CPP ROM, art.105 CPP RM). Dacă el/ea au o relație ostilă cu părțile, martorul poate fi audiat în continuare, dar pentru evaluarea probelor, acest aspect va fi luat în considerare. Dacă există mai mulți martori, fiecare va trebui audiat separat. Observăm și exemplificăm existența datelor cu caracter personal și modalitatea de protejare a datelor, prin ceea ce martorii cunosc și află astfel, de către organele de urmărire penală. Separarea lor în caz de audiere o privim ca și de protejare a datelor cu caracter personal.

În primul rând, martorului i se permite să declare tot ce știe despre legătură cu cazul. O numim ca și colectare de date nu numai de informații. Dispozițiile privind înregistrarea declarației suspectului sau inculpatului se aplică și în procedura interogării martorilor, cu o singură excepție potrivit art.110 și 123 din CPP ROM. În timp ce audierea unui suspect sau a inculpatului se înregistrează cu dispozitive audio sau audio-video, cu excepția cazului în care nu este posibil, audierea unui martor se înregistrează cu astfel de dispozitive numai în cursul urmăririi penale, dacă organele de cercetare penală consideră acest lucru că este necesar sau dacă martorul solicită acest lucru în mod specific și o astfel de înregistrare este posibilă. Și înregistrările le numim ca și colectare de date și informații care trebuiesc protejate prin grija și responsabilitatea de confidențialitate a organului de urmărire penală.

CPP RM și ROM prevăd, de asemenea, reguli privind interogatoriul martorilor ca persoane protejate. Le includem ca și garanții a respectării legislației de protecție a datelor cu caracter personal, reguli care se aplică definitiv și permanent odată ce sunt stabilite. Prin urmare, în România ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă că viața, integritatea fizică, libertatea, bunurile sau activitatea profesională a unui martor sau a unui membru a familiei lor ar putea fi periclitate ca urmare a datelor furnizate de aceștia organelor judiciare sau a declarațiilor acestora, li acordă statutul de martor amenințat și dispun de una

sau mai multe dintre măsurile de protecție stabilite de art.126/127, după caz. În Republica Moldova, dacă există astfel de motive, instanța poate admite ca martorul să fie audiat prin intermediul mijloacelor tehnice fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală. Organul judiciar competent să dispună aceste măsuri este procurorul în faza urmăririi penale, din oficiu/la cererea martorului/a uneia dintre părți/a oricărei persoane interesate/prin încheierea judecătorului de instrucție din Republica Moldova. Astfel, în România, pe parcursul urmăririi penale, odată acordat statutul de martor amenințat, procurorul dispune aplicarea uneia sau mai multor măsuri, printre care și cele care vizează protecția datelor lor cu caracter personal, respectiv **protecția datelor de identitate, prin** emiterea unui pseudonim cu care martorul să semneze **declarația sa/audierea martorului fără ca acesta să fie prezent,** prin dispozitive de transmisie audio-video, cu vocea și imaginea lor distorsionate, astfel încât martorul să nu poată fi recunoscut.

Procurorul care supraveghează urmărirea penală dă aprobarea organului de urmărire penală pentru această modalitate de audiere a martorului. Declarațiile martorilor protejați sunt înregistrate folosind dispozitive tehnice audio și video și sunt transcrise complet într-un format scris. Absența avocatului apărător nu împiedică urmărirea penală, dacă există dovezi că avocatul a fost informat cu privire la data și ora ședinței (de exemplu, la audierea unui martor). Notificarea se efectuează prin telefon sau prin alte mijloace de comunicare, iar un raport oficial este întocmit în acest sens.

În cazul aplicării măsurilor de protecție menționate mai sus, în România declarația martorului nu va cuprinde adresa reală sau datele sale de identitate, acestea fiind consemnate într-un registru special la care vor avea acces doar organul de urmărire penală, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța, în condiții de confidențialitate. În Republica Moldova, potrivit art.110, alin. (3) din CPP, „martorului i se permite să comunice altă informație despre identitatea sa reală. Informația despre identitatea acestuia reală și alte date relevante ce exprimă legătura dintre fapta săvârșită și martor se consemnează de judecătorul de instrucție care se păstrează în plic sigilat cu respectarea confidențialității".

În România, procurorul dispune acordarea statutului de martor amenințat și aplicarea măsurilor de protecție prin ordonanță motivată, care se păstrează în condiții de confidențialitate.

Concluzii și recomandări:

Acolo unde CPP nu prevede aplicarea confidențialității și protecției datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor, *trebuie făcut apel la analogia organului de urmărire penală* încât să se raporteze în aplicarea CPP și la principiile directoare GDPR.

Menționez că *trebuie să existe de asemenea, potențialul și înțelegerea* organului de urmărire penală în aplicarea acestei protecții, a datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor, odată cu aplicarea dispozițiilor CPP.

Evaluarea și atenuarea riscurilor este necesară de fiecare organ de urmărire penală dar și măsura luată în aplicarea și protejarea datelor cu caracter personal în cazul în care există contradicții în aplicarea dispozițiilor din CPP și a protejării datelor cu caracter personal.

Prin urmare, setările de confidențialitate trebuie setate la un nivel ridicat de către organele de urmărire penală și să aplice măsuri tehnice și procedurale adecvate pentru a se asigura că prelucrarea respectă interesele părților de a nu fi afectați de divulgarea datelor lor cu caracter personal.

De asemenea, organele de urmărire penală ar trebui, de asemenea, să implementeze mecanismele adecvate pentru a se asigura că datele cu caracter personal în acestă fază nu pot fi prelucrate decât dacă sunt necesare pentru fiecare scop specific și sub garanția nedivulgării și protejării datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor.

Referințe bibliografice:

1. Grupul de Lucru „Articolul 29" pentru protecția datelor, Avizul 15/2011 privind definiția consimțământului, adoptat la 13 iulie 2011, WP187,41 pag.; sau a se vedea pe www.cnas.ro>page Files PDF, vizualizat la 23.10.2020;

2. Mihail Udroiu(coordonator)ș.a., „Codul de procedură penală, Comentariu pe articole", ediția 2-a, revăzută și adăugită, București: Editura C.H.Beck, 2017, 2571 pag.;

3. Igor Dolea, ,,Drepturile persoanei în probatoriul penal", Chișinău: Editura Cartea Juridică, 2009,416 pag.;

4. Immanuel Kant,,,Logica generală", București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, 226 pag.;

5. Victor Duculescu, ,,Protecția juridică a drepturilor omului", București: Editura Lumina Lex, 1994,359 pag.;

6. Herbert Marcuse, ,, Scrieri filozofice", București: Editura Politică, 1977,535 pag.;

7. Ion Pitulescu, Paul Abraham, Emil Derșidan, Ion Ranete, ,, Dicționar explicativ și practic de drept penal și procesual penal", București: Editura Național, 1997, 621 pag., unde ,,Achiesare este termenul de a fi de acord, a recunoaște un act, un drept";

8. Marius Lungu, Mariana Lungu,,,Dicționar Român-Latin, Latin-Român", Constanța: Editura Steaua Nordului, 2005, 770 pag.;

9. Toma Titus Daniel, ,,Psihologia învinuitului-inculpatului și tactica audierii în procesul penal ", București: Editura Institutului de Ecologie Socială și Protecție Umană-Focus, Opinfo, 2006,395 pag.;

10. Ion Neagu, Mircea Damaschin, Andrei Viorel Iugan, ,, Codul de procedură penală. Adnotat", București: Editura Universul Juridic, 2018,886 pag.;

11. CEDO, Secția II, decizia Jacobus Lorsé versus Olanda, Hotărârea din data de 27 ianuarie 2004, nr.44484/98, vizualizată pe jurisprudentacedo.com> Jacobus-L… la data de 24.11.2020;

12. CEDO, secția I, decizia Kok contra Olanda, Hotărârea din 4 iulie 2000, nr.43149/98, vizualizată pe jurisprudentacedo.com> Kok-contr… la data de 24.11.2020;